

INNLEGG I DEBATTEN OM HANDELSMINISTERENS REDEGJØRELSE MANDAG 13. DESEMBER 1993.

Statsminister Gro Harlem Brundtland.

President,

Viktige begivenheter i de siste ukene av 1993 vil avgjøre om det internasjonale samfunn er i stand til å møte de mange felles problemer landene står overfor.

EF-toppmøtet før helgen viste at 12 land med regjeringer med ulikt politisk ståsted kunne enes om en felles handlingsplan for å bekjempe arbeidsledigheten og gjenskape vekstkraften i europeisk økonomi. I disse dager avgjøres det om syv års forhandlinger om en bedre GATT-avtale kan avsluttes. Om kort tid iverksettes EØS-avtalen.

Europa er inne i en alvorlig økonomisk krise som har ført til at flere mennesker er uten arbeid enn noen gang tidligere etter annen verdenskrig. Mens vi nå ser klare tegn på økonomisk oppgang i USA, fortsetter arbeidsledigheten å øke i de aller fleste europeiske land. Dersom ikke denne utviklingen snus raskt, er det fare for at Europa i lang tid må leve med høy arbeidsledighet, med økende sosiale forskjeller som resultat og med den risiko dette innebærer for den sosiale og økonomiske stabiliteten. I 1994 kan det være 23 millioner arbeidsløse i Vest-Europa.

Denne situasjonen angår oss alle. En undersøkelse som nylig er foretatt av Statistisk sentralbyrå viser at av alle politiske hovedspørsmål, er det arbeidsledigheten som topper nordmenns politiske oppmerksomhet.

Selvom nasjonale tiltak er av stor betydning for arbeidsmarkedet, kan ingen si at dette er en oppgave som hvert land får løse hver for seg. Vi må føre en riktig politikk på hjemmebane, blant annet gjennom omplassering fra passive overføringer til aktive investeringer og sysselsettingstiltak. Samtidig må vi se på felles tiltak for å styrke den økonomi og det marked vi alle er avhengige av. For vi er på feil kurs når landene i Vest-Europa betaler sine arbeidsledige over 800 milliarder kroner i passiv støtte, mens en lang rekke oppgaver fortsatt er uløste.

De europeiske landene møter de samme utfordringene. Derfor tok Norge initiativet til at EFTA- og EF-landene samordnet sine tiltak mot ledigheten. Vi har kommet med våre innspill til den hvitbok om vekst og sysselsetting som EF-Kommisjonen la fram for toppmøtet i EF sist uke. Der legges det vekt på den sosiale dialog, og at myndighetene på nasjonalt plan og på fellesskapsplan samarbeider med næringslivet og partene i arbeidslivet om å skape nye jobber. Kommisjonen viser til at EF-landene kan halvere ledigheten om de satser sammen på investeringer og felles tiltak.

Etter at EF-toppmøtet behandlet Kommisjonens Hvitbok er det ingen tvil om at arbeidsledigheten er blitt det viktigste temaet for EF-landene. Jeg legger stor vekt på at det ble fastslått at tiltakene ikke skal uthule de sosiale sikkerhetsnettene og

at man dermed har tatt avstand fra tanker om sosial dumping, som har vært fremme i debatten både i land i og utenfor EF.

Langt på vei var det også enighet om hva slags typer tiltak Europa trenger for å få ledigheten ned, både globalt, på fellesskapsnivå i EF og i de enkelte landene. Dette omfatter en vellykket slutføring av GATT-forhandlingene og valutakursstabilitet. Europa må utnytte de mulighetene ny teknologi gir til å utvikle små og mellomstore bedrifter og slik kunne desentralisere økonomiene. Skole- og utdanningssystemene må bedres, arbeidet for å føre arbeidsledige tilbake til yrkeslivet må styrkes, og det må settes i verk særskilte tiltak for ungdom som går ut av skolen og som ikke får arbeid.

På fellesskapsnivå legges det videre opp til en omfattende satsing på transport-, energi- og informasjonssektorene, med bl.a. bygging av høyhastighetstog, bedring av elektrisitets- og gassforsyningen. Siktemålet er både å bedre miljøet og å skape sysselsetting på kort sikt, og å senke næringslivets kostnader. I alt beløper disse tiltakene seg til rundt 20 milliarder ecu, eller noe over 160 milliarder norske kroner pr. år i en seksårsperiode.

I dag har finans- og økonomiministrene i EF og EFTA et fellesmøte for å drøfte videre fellestiltak og nasjonale tiltak som kan redusere ledigheten. Fra norsk side legger vi meget stor vekt på å kunne bidra til en felles forståelse av arbeidsledigheten, både dens årsaker og dens sosiale og økonomiske virkninger og til fellestiltak for å redusere ledigheten. Samtidig er det liten tvil om at Norge er blant de europeiske landene som nasjonalt har ført den mest aktive politikken på dette området.

De konkrete nasjonale tiltakene som vil bli gjennomført i årene fremover vil variere fra land til land, avhengig av den økonomiske situasjonen og av de enkelte lands prioriteringer.

Konservative regjeringer har tradisjonelt større tro på at markedet vil løse problemene på egenhånd. Det tror ikke vi. Her trengs mer, ikke mindre politisk styring. Her trengs internasjonalt samarbeid i tillegg til de nasjonale innsatsene.

Likevel er det dem som sier at fordi flertallet av dagens EF-land synes å være styrt av høyreorienterte regjeringer, bør ikke vi med våre nordiske tradisjoner for økonomisk styring ta del innenfor EF-samarbeidet.

Men burde vi ikke tenke stikk motsatt? Vi har meningsfeller i EF - de kjemper for de velferdsordninger som vi vet er så viktige om vi skal ta vare på solidaritet og en rettferdig fordeling. I denne kampen ønsker de å ha de nordiske landene ved sin side. De kjemper for betydningen av en aktiv offentlig sektor. De kjemper mot at velferdsordninger og sosiale ordninger kommer øverst på kuttlisten i vanskelige tider. Disse interessene deler vi. Vi vet at en lang rekke av de oppgaver våre samfunn skal møte ikke kan løses av markedskreftene alene. Tvert i mot vil mye av den etterspørsel vi trenger måtte komme fra det offentlige og gjennom politiske prioriteringer og beslutninger.

I sosialdemokratiet tror vi på vår evne til å forme fremtiden. Hvilken politisk kraft skal kunne peke vei ut av de problemene Europa sliter med? Kommunismen og nyliberalismen har spilt politisk fallitt. De har mislykkes, både med å skape

økonomisk velstand, frihet og framtidstro. Nå knyttes håpet til sosialdemokratiet. Det er de sosialdemokratiske kreftene i EF som har presset på for å sette sysselsetting øverst på dagsorden. Det er de sosialdemokratiske partiene som ser betydningen av å gi samarbeidet en sosial dimensjon.

President; Det vi opplever i Europa i dag - og det er uavhengig av vårt forhold til EF - er framveksten av et bredt samarbeid på tvers av landene der de aller fleste områdene i politikken får direkte kontaktflater mot andre land. Men i dag preges Europa også av usikkerhet. I kjølvannet av økonomiske nedgangstider, høy arbeidsledighet og krig på Balkan vokser mismotet og misnøyen med selve det politiske systemet. Misnøyen retter seg mot politikere og mot demokratiet.

I slike tider blir det lettere gjennomslag for enkle budskap, selv om det ikke finnes enkle svar. Det blir lettere jakt på syndebukker, selv om det ikke finnes enkle årsaker til problemene. Det blir lettere slik at land og folkegrupper vender seg innover, selv om den gjensidige avhengigheten aldri har vært større. Det blir lettere utslag av farlig nasjonalisme, selv om Europa har erfart hvor farlig det kan være.

Derfor knytter det seg også usikkerhet til den videre utvikling innenfor EF. EF består og utvikles bare dersom landene og folkene som deltar ønsker det. Traktattekster og paragrafer lever ikke sitt eget liv, de har bare en mening om det ligger en politisk vilje bak. De kan bare føre til resultater om samarbeidet har tillit og legitimitet.

Dette er et kjernepunkt, og understreker en viktig bærebjelke i demokratiet - det at det er landenes innbyggere og velgere som ved å støtte opp om politisk styring, nasjonalt og internasjonalt, skaper det politiske grunnlaget for et bedre samfunn.

Det er vanskelig å se at et Europa der landene går hver for seg vil være rede til større løft for miljø, sysselsetting og utvikling slik mange ønsker seg. Det er vanskelig å se at et EF med store indre problemer vil kunne bli den konstruktive kraften vi nå trenger for å utvikle den all-europeiske visjonen. Derfor bør det være i Norges interesse at EF lykkes. Europa, med alt sitt mangfold, trenger en samarbeidsorganisasjon som binder sammen og som bygger broer.